

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienests

Sektoru noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas risku novērtējums (2017.-2018.)

KOPSAVILKUMA ZIŅOJUMS

RĪGA

2019

Satura rādītājs

1.	Ievads	2
2.	Sektoru NILL un TF risku novērtējums	3
3.	Finanšu sektora NILL un TF riski	4
3.1.	Kreditīestādes	4
3.2.	Maksājumu iestādes un elektroniskās naudas iestādes (MI/ENI)	4
3.3.	Ieguldījumu brokeru sabiedrības (IBS) un ieguldījumu pārvaldes sabiedrības (IPS)	5
3.4.	VAS Latvijas pasts	5
3.5.	Personas, kas sniedz inkasācijas pakalpojumus	6
3.6.	Kreditēšanas, tai skaitā finanšu līzings, ja pakalpojuma sniegšanai nav nepieciešama licencēšana	6
3.7.	Valūtas maiņas kapitālsabiedrības	6
3.8.	Nebanku kreditētāji	6
3.9.	Alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieki (aifp), krājaizdevēju sabiedrības (KKS), privātie pensiju fondi (PPF), dzīvības apdrošināšanas pakalpojumu sniedzēji (DZA)	7
3.10.	Galvojumu un citu tādu saistību aktu izsniegšana, ar kuriem uzlikts pienākums	7
4.	Nefinanšu sektora NILL un TF riski	8
4.1.	Juridiska veidojuma vai juridiskās personas dibināšanas un darbības nodrošināšanas pakalpojumu sniedzēji	8
4.2.	Nodokļu konsultanti	9
4.3.	Ārpakalpojuma grāmatveži	9
4.4.	Neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji	9
4.5.	Zvērināti advokāti	10
4.6.	Zvērināti notāri	10
4.7.	Zvērināti revidenti	10
4.8.	Personas, kas darbojas kā aģenti vai starpnieki darījumus ar nekustamo īpašumu	11
4.9.	Dārgmetālu, dārgakmeņu, to izstrādājumu tirdzniecība	11
4.10.	Izložu un azartspēļu organizatori	12
4.11.	Ārpustiesas parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēji	12
4.12.	Transportlīdzekļu tirdzniecība	12
4.13.	Cita veida preču tirdzniecību, kā arī ar starpniecību minētajos darījumos	12
4.14.	Iestādes, kas sniedz konsultācijas klientiem finansiāla rakstura jautājumos	13
4.15.	Personas, kas darbojas mākslas un antikvāro priekšmetu apritē	13
5.	Proliferācijas un PF riski	14
6.	Saīsinājumu saraksts	15

1. Ievads

Latvijas valdības mērķis, tajā skaitā, 2018.gada 11.oktobrī apstiprinot Ministru kabineta rīkojumu Nr.512 "Par Pasākumu plānu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanai laikposmam līdz 2019.gada 31.decembrim", ir stiprināt atbildīgo institūciju spēju cīnīties ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, terorisma un proliferācijas finansēšanu, samazināt vispārējos noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas riskus, nodrošinot atbilstību starptautiskajām saistībām un standartiem NILLTF novēršanas jomā un veicinot sabiedrisko drošību, ekonomiskas vides konkurētspēju un uzticamību Latvijas jurisdikcijai.

Starptautiskie standarti noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas novēršanas jomā nosaka, ka valstīm ir jāidentificē, jānovērtē un jāizprot valsts NILL un TF riski, tostarp jānovērtē, kādi NILL un TF riski pastāv sektoros, kuros darbojas NILLTFN likuma subjekti. Saskaņā ar šo risku līmeņa novērtējumu, valstij ir iespēja piemērot uz risku balstītu pieeju, lai nodrošinātu, ka darbības risku mazināšanai ir samērojamas ar identificēto risku nozīmīgumu.

Sektoru NILLTF risku novērtējums ļauj veikt uz risku balstītas pieejas piemērošanu NILLTFN likuma subjektu uzraudzībā un kontrolē, savukārt, privātajā sektorā strādājošajiem NILLTFN likuma subjektiem šāds novērtējums ļauj izstrādāt to iekšējos risku novērtējumus un attiecīgi pilnveidot iekšējās kontroles sistēmas ar mērķi adekvāti piemērot uz risku balstītu pieeju un savlaicīgi identificēt aizdomīgus darījumus, kuros iesaistītie līdzekļi ir tieši vai netieši iegūti noziedzīga nodarījuma rezultātā vai saistīti ar terorisma vai proliferācijas finansēšanu, vai šādu darbību mēģinājumu.

Latvijā pirmais sektoru risku novērtējums tika veikts Nacionālā NILLTF risku novērtējuma ietvaros par laika periodu no 2013. līdz 2016.gadam. Savukārt, 2019.gadā NILLTFN likuma uzraudzības un kontroles institūcijas sadarbībā ar Kontroles dienestu ir pārvērtējušas to uzraudzībā esošo sektoru NILLTF riskus un izstrādājušas sektoru risku novērtējuma ziņojumus par laika periodu no 2017. līdz 2018.gadam. Kopumā 10 uzraudzības un kontroles institūcijas ir veikušas 28 sektoru NILLTF risku novērtējumus.

2019.gada ziņojums demonstrē būtisku uzraudzības un kontroles institūciju kapacitātes un izpratnes par NILL, TF un PF riskiem pieaugumu.

Sektoru risku novērtēšanas metode apvienoja kvantitatīvo un kvalitatīvo informāciju ar jomas ekspertu profesionālajām zināšanām un pieredzi. Katra uzraudzības un kontroles institūcija izmantoja tai atbilstošāko datu savākšanas metodi un tehniku, pielāgojot to analizējamā sektora specifikai un izmēram, gala secinājumu definēšanai, pētītas arī sektoru starptautiskās tendences un novērojumi. Ja pārliecinoša riska līmeņa noteikšanai trūka kvalitatīvo vai kvantitatīvo datu, kas pierādītu zemāka riska līmeņa noteikšanas pamatotību, tad vienmēr riska līmenis tika noteikts augstāks.

"Sektoru NILL un TF risku novērtējumu (2017.-2018.) kopsavilkuma ziņojumā" apkopoti visu sektoru novērtētie NILL draudi, ievainojamība un NILLTF riska līmeņi, kā arī koncentrētā veidā atspoguļoti apstākļi, kas noveduši pie šādu secinājumu izdarīšanas jeb novērtējuma noteikšanas. Sektoru NILL un TF draudi, ievainojamība un riska līmenis sakārtots, pielietojot sešu punktu vērtējumu salīdzināšanas sistēmu - "zems", "vidēji zems", "vidējs", "vidēji augsts", "vidēji augsts/augsts", "augsts". Jo augstāks ir novērtējums, jo sektoram ir lielāka varbūtība tikt pakļautam NILL un TF. Ja vērtējums ir "vidēji augsts/augsts", sektorā kopumā ir augsts riska līmenis, bet vienlaicīgi konstatētas būtiskas atšķirības starp dažādu sektoru subjektu riska līmeņiem, no kuriem atsevišķiem pārstāvjiem riska līmenis ir viduvējs vai pat zems.

Ņemot vērā, ka paralēli sektoru risku novērtējumu sagatavošanai, tika izstrādāts arī Latvijas pirmais "Nacionālais terorisma un proliferācijas finansēšanas risku ziņojums par 2017.-2018.gadu", kas ietver Latvijas proliferācijas un proliferācijas finansēšanas risku pirmreizēju novērtējumu Latvijā, tad uzraudzības un kontroles institūciju izstrādātajos Sektoru NILL un TF risku novērtējumu ziņojumos (2017.-2018.) netika atsevišķi analizēti sektoru proliferācijas finansēšanas draudi, ievainojamība un riski. Proliferācijas finansēšanas riski tiks vērtēti nākošā perioda sektoru risku novērtēšanas ziņojumā.

"Sektoru NILL un TF risku novērtējumu (2017.-2018.) kopsavilkuma ziņojums" ir publiski pieejams un ir publicēts Kontroles dienesta tīmekļa vietnē www.kd.gov.lv sadaļā "Noderīgi – Nacionālā riska novērtējums".

2. Sektoru NILL un TF risku novērtējums

Sektors	Sektora vērtējums 2013. – 2016.			Sektora vērtējums 2017. – 2018.			TF risku līmenis
	Draudu līmenis	Ievaino- jamības līmenis	NILL risku līmenis	Draudu līmenis	Ievaino- jamības līmenis	NILL risku līmenis	
Finanšu sektors							
Kreditēstādes	VA	A	A	VA	VA/A*	VA/A*	V
Maksājumu iestādes un elektroniskās naudas iestādes (MI/ENI)	V	A	VA	VA	VA/A*	VA/A*	V
LAS Latvijas Pasts	Z	VZ	VZ	VA	VA/A*	VA/A*	V
Ieguldījumu brokeru sabiedrības (IBS) un ieguldījumu pārvaldes sabiedrības (IPS)	VZ	A	V	VA	VA	VA	V
Personas, kas sniedz inkasācijas pakalpojumus	Z	Z	Z	VA	V	VA	Z
Kreditēšana, tai skaitā finanšu līzings, ja pakalpojuma sniegšanai nav nepieciešama licencēšana**				V	V	V	Z
Valūtas maiņas kapitālsabiedrības	VZ	V	V	V	VZ	V	Z
Nebanku kreditētāji	VZ	V	V	VZ	V	V	V
Alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieki (AIFP)	Z	Z	Z	Z	VZ	VZ	VZ
Kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības (KKS)	Z	Z	Z	Z	VZ	VZ	VZ
Dzīvības apdrošināšanas pakalpojumu sniedzēji (DZA)	Z	VZ	VZ	Z	VZ	VZ	V
Privātie pensiju fondi (PPF)	Z	Z	Z	Z	Z	Z	VZ
Galvojumu un citu tādu saistību aktu izsniegšana, ar kuriem uzlikts pienākums**				Z	Z	Z	Z
Nefinanšu sektors							
Juridiska veidojuma vai juridiskās personas dibināšanas un darbības nodrošināšanas pakalpojumu sniedzēji**				VA	VA/A*	VA/A*	VZ
Nodokļu konsultanti	VZ	VA	V	VA	VA/A*	VA/A*	Z
Ārpakalpojuma grāmatveži	VZ	VA	V	VA	VA/A*	VA/A*	Z
Neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji	VZ	VZ	V	VA	VA/A*	VA/A*	VZ
Zvērināti advokāti	VZ	V	V	VA	VA/A	VA/A*	VZ
Zvērināti notāri	VZ	VZ	VZ	VA	V	VA	Z
Zvērināti revidenti	VZ	VZ	VZ	V	VA	VA	Z
Personas, kas darbojas kā aģenti vai starpnieki darījumos ar nekustamo īpašumu	V	V	V	V	V	V	Z
Dārgmetālu, dārgakmeņu, to izstrādājumu tirdzniecība	VZ	V	V	VZ	V	V	VZ
Izložu un azartspēļu organizatori	VZ	VA	V	VZ	V	V	VZ
Ārpustiesas parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēji	Z	VZ	VZ	Z	V	VZ	Z
Transportlīdzekļu tirdzniecība	Z	VA	V	Z	V	VZ	VZ
Cita veida preču tirdzniecību, kā arī ar starpniecību minētajos darījumos**				VZ	V	VZ	VZ
Konsultācijas klientiem finansiāla rakstura jautājumos**				VZ	VZ	VZ	Z
Personas, kas darbojas mākslas un antikvāro priekšmetu apriņķī	Z	Z	Z	Z	Z	Z	VZ

* sektorā kopumā ir augsts riska līmenis, bet atsevišķiem pārstāvjiem riska līmenis ir viduvējs vai pat zems.

** sektors netika uzraudzīts iepriekšējā pārskata periodā

Augsts (A)	Vidēji augsts/Augsts (VA/A)	Vidēji augsts (VA)	Vidējs (V)	Vidēji zems (VZ)	Zems (Z)

3. Finanšu sektora NILL un TF riski

3.1. KREDĪTIESTĀDES

NILL risku raksturojums

Kredītiestādes ir īpaši neaizsargātas un pakļautas NILLTF riskiem, kā arī tām piemīt augstākais NILLTF draudu līmenis. Minētais skaidrojams ar kredītiestāžu plašo klientu loku, augsto darījumu skaitu un darījumu ātrumu, kā arī ievērojamo finanšu plūsmas apjomu, kas, pamatojoties uz vispārēju izpratni un NILL praksi, potenciāli var atvieglot nelikumīgu darījumu veikšanu.

Sektorālo risku novērtējumu pārskata periodā (2017.-2018.gads) būtiski krities paaugstināta riska klientu, it īpaši nerezidentu segmentā, depozītu un apgrozījuma apjoms. Šī tendence sektorālo risku novērtējuma pārskata periodā ir kļuvusi dinamiskāka, jo bez sākotnējiem to stimulējošiem faktoriem, klāt nākušas arī stingrākas prasības riska līmeņa samazināšanai, uzsāktas izmaiņas ārvalstu klientus apkalpojošo banku biznesa modeļu pārstrukturēšanai, kā arī no finanšu pakalpojumu tirgus izgājusi lielākā ārvalstu klientu apkalpojošā banka, zaudējot licenci un uzsākot pašlikvidācijas procesu. Konsekventi jāturpina pasākumi ārvalstu klientus apkalpojošo banku NILLTF riska līmeņa turpmāku pazemināšanu. Kaut arī šī sektora bankas ir veikušas lielu darbu, uzlabojot IKS, to riska līmenis ir augsts. Taču uzmanību un analīzi jāpievērš apstākļiem, kas var liecināt par NILLTF riska iespējamo transformāciju.

Riski joprojām pastāv banku spējā pārvaldīt un mazināt NILLTF un sankciju apiešanas riskus ar IKS, nepilnības klientu padziļinātās izpētes veikšanā, nepietiekami izpētīta klienta un PLG līdzekļu un PLG labklājības izcelsme, trūkumi saistītu klientu grupu noteikšanā un izpētē, gadījumi, kad netiek savlaicīgi pārtraukta sadarbība ar klientiem, kas rada nepieņemamus NILLTF riskus, kā arī trūkumi klientu riska klasifikācijā. Ņemot vērā, ka sankcionētās personas ir informētas par to iekļaušanu sankciju sarakstos, tās izmanto sarežģītas darījumu shēmas un citas iespējas slēpt darījumu patieso mērķi. Līdz ar to ir būtiski, ka kredītiestādes turpina pilnveidot IKS ar mērķi identificēt to darbībai piemītošos sankciju riskus un veic nepieciešamos pasākumus šo risku atbilstoši pārvaldībai.

Tāpat pastiprināta vērība pievēršama arī klientu, kas ir nebanku finanšu pakalpojumu sniedzēji, it īpaši attiecībā uz tiem, kas nav reģistrēti/licencēti Latvijā, un kuru finanšu pakalpojumu sniegšana nav saistīta ar Latviju. Šī riska faktora ietekmes samazināšana attiecināma uz tām kredītiestādēm, kuru finanšu pakalpojumi koncentrēti uz šāda veida maksājumu iestāžu un elektroniskās naudas iestāžu, kā arī ieguldījumu pakalpojumu un investīciju fondu apkalpošanu.

Attiecībā uz ierobežotu skaitu kredītiestāžu, uzmanība būtu jāpievērš to akcionāru ietekmei. Iespējama kredītiestādes akcionāru ietekme uz tās operacionālo darbību un neatkarīgu lēmumu pieņemšanu, kā arī šādu akcionāru apkalpošana attiecīgajā kredītiestādē būtu vērtējama kā papildus risks.

TF risku raksturojums

Kredītiestādes sniedz finanšu pakalpojumus klientiem, kuru darbība saistīta ar valstīm, kas iesaistītas starptautiskos konfliktos un/vai karadarbībā. Tajā skaitā, kredītiestāžu klientu lokā ir būtisks skaits MI/ENI un ātro naudas pārvedumu sistēmas no NVS, kuru darbības ģeogrāfija ietver valstis, kas iesaistīti starptautiskos konfliktos un/vai karadarbībā. Šajā sektorā tiek apkalpoti sarežģīti darījumi vai klienti ar sarežģītu īpašnieku struktūru kā rezultātā var tikt slēpta terorisma finansēšana. Kredītiestāžu TF risku līmenis ir vērtējams kā vidējs.

3.2. MAKSĀJUMU IESTĀDES UN ELEKTRONISĀS NAUDAS IESTĀDES (MI/ENI)

NILL risku raksturojums

MI/ENI loma maksājumu pakalpojumu sniegšanā aizvien pieaug, nereti sniedzot kredītiestādēm analogus pakalpojumus maksājumu pakalpojumu jomā, padarot tās īpaši neaizsargātas un pakļautas NILLTF riskiem. Ievērojami turpina pieaugt MI/ENI izmantošana finanšu līdzekļu pārskaitīšanai un pieaug arī caur MI/ENI pārskaitīto finanšu līdzekļu apmērs. MI/EMI sektors ir salīdzinoši neliels, bet klientu bāzes NILLTF riska līmenis dažādām MI/EMI ir atšķirīgs - sākot ar zemu NILLTF riska ekspozīciju tām MI/ENI, kas nodrošina ierobežotas, nelielas vērtības pakalpojumus iekšzemes klientiem, līdz augstai NILLTF riska ekspozīcijai tām MI/ENI, kas nodrošina maksājumu, e-naudas vai maksājumu karšu pieņemšanas pakalpojumus e-komercijas nodrošināšanai lielākoties ārvalstu klientiem, vai arī piedāvā gadījuma rakstura darījumus, sevišķi bezkonta naudas pārvedumus starptautiskajā vidē, un kas, sniedzot starptautiskos maksājumu pārvedumus, sadarbojas ar trešo valstu ātro naudas pārvedumu sistēmām, kā arī klientu identifikāciju veic attālināti.

2017. gadā ievērojamu daļu (68%) no Latvijas un ārvalstu MI/ENI, kurām atvērti konti Latvijas kredītiestādēs, klientu līdzekļu darījumu apgrozījumu veido iestādes, kurām ir Krievijas un Ukrainas izcelsmes PLG. 2018. gadā ārvalstu MI/ENI klientu kontos veikto darījumu apjomi ir samazinājušies par 23 %, kritums vērojams arī darbības apjomos, apkalpojot klientu, kam piemīt čaulas veidojuma pazīmes.

MI/ENI segmentā nav raksturīga pakalpojumu sniegšana biedrībām vai nodibinājumiem, bet ir konstatēti gadījumi, kad ārvalstu MI/ENI pakalpojumu sniegšanas brīvības ietvaros ir veikuši naudas pārvedumus uz valstīm, attiecībā uz kurām ir noteikti ierobežojoši pasākumi.

MI/ENI riskus paaugstina segmenta augstā ievainojamība, kas galvenokārt ir saistīta ar nepietiekamu NILLTF risku pārvaldību, t.sk. nepietiekama NILLTF IKS struktūru neatkarība un formāla pieeja NILLTFN normatīvo prasību izpildei.

MI/ENI piedāvāto pakalpojumu specifiku dēļ, attiecīgos subjektus iespējams izmantot nodokļu krāpšanas shēmās. Uzraudzības gaitā konstatēts, ka MI/ENI, kas apkalpo iekšzemes klientus, īpaši piedāvājis tiem maksājumu kontu pakalpojumus, var tikt iesaistītas NILLTF shēmās, kas saistītas ar izvairīšanos no nodokļu nomaksas vai nodokļu izkrāpšanu. Tāpat iespējama iesaiste sankciju apiešanā un/vai pārkāpšanā.

TF risku raksturojums

Viens no MI/ENI piemītošajiem būtiskākajiem TF riskiem ir pakalpojumu sniegšana ārvalstu klientiem, sevišķi čaulas kompānijām, neveicot atbilstošu vai nepietiekamu klientu izpēti. Tāpat TF risku rada bezkonta naudas pārvedumi, t.sk. dalība starptautiskās naudas pārvedumu sistēmās, jo uzraudzības gaitā iegūtā informācija liecina, ka šo iestāžu darījumu uzraudzības sistēmas ir vienkāršotas, nereti aprobežojoties tikai ar limitu kontroli, un nenodrošina pakalpojumam un tā ģeogrāfijai piemītošo risku pietiekamu pārvaldību. Būtiski norādīt, ka nepiemērota iestāžu IKS bezkonta naudas pārvedumu uzraudzība rada paaugstinātu TF risku šim pakalpojumam. MI/ENI sektora risku līmenis ir vērtējams kā vidējs.

3.3. IEGULDĪJUMU BROKERU SABIEDRĪBAS (IBS) UN IEGULDĪJUMU PĀRVALDES SABIEDRĪBAS (IPS)

NILL risku raksturojums

IBS segmentā Latvijā darbojas 5 licencētas IBS un 1 ES dalībvalstī licencētas IBS filiāle. Būtiskākos riskus rada pakalpojumu sniegšana ārvalstu klientiem, kā arī ar to saistītais paaugstinātais starptautisko darījumu apjoma īpatsvars. Finanšu instrumentus var izmantot sarežģītu, grūti izsekojamu NILL darījumu shēmu ar finanšu instrumentiem izveidē, kas apgrūtina iespēju pārliecināties par darījumu ekonomisko un tiesisko pamatu un faktisko mērķi. Lielāko daļu no IBS klientu finanšu portfeļu vērtības veido ārvalstu klientu – juridisko personu finanšu portfeļi, kuru starpā var būt arī čaulas veidojumi.

Savukārt, deviņas no vienpadsmit Latvijā licencētajām IPS ir Latvijas kredītiestāžu meitas uzņēmumi. Šo IPS klientu bāze pārsvarā atbilst to mātesbanku klientu profilam un attiecīgi arī piemītošajiem riskiem. IPS segmentā paaugstinātus NILLTF riskus rada ārvalstu klientu individuālo investīciju portfeļu pārvaldīšana. IPS var tikt pakļautas iesaistītei sarežģītās NILL darījumu shēmās ar finanšu instrumentiem.

Papildus riskam pakļautas tās IPS, kas pārvalda atvēros ieguldījumu fondus, jo nereti IPS neuztur ieguldījumu fondu ieguldītāju reģistru, līdz ar to ir apgrūtinātas iespējas noskaidrot to faktiskos klientus NILLTFN likuma izpratnē.

Tāpat IBS un IPS var tikt iesaistīti shēmu veidošanā ar mērķi slēpt korupcijas gadījumus.

TF risku raksturojums

Ņemot vērā IBS un IPS piedāvāto pakalpojumu īpašības, secināms, ka TF riskus var radīt pakalpojumu sniegšana ārvalstu klientiem, sevišķi čaulas kompānijām, neveicot atbilstošu klientu izpēti, kā arī fakts, ka finanšu instrumentus var izmantot sarežģītu, neaurskatāmu, grūti izsekojamu darījumu ķēdes izveidē, kas apgrūtina iespēju pārliecināties par darījumu ekonomisko un tiesisko pamatu un faktisko mērķi, t.sk. radot paaugstinātu TF risku. IBS un IPS kopējais risku līmenis ir vērtējams kā vidējs.

3.4. VAS LATVIJAS PASTS

NILL risku raksturojums

VAS Latvijas Pasts reģistrēto klientu loku veido galvenokārt privātpersonas, bet juridiskās personas ir 0.1% no kopējā klientu skaita, tomēr dažādi pakalpojumi tiek sniegti arī gadījuma klientiem, tāpēc nav izslēgta iespēja, ka sniegtie pakalpojumi var tikt izmantoti NILLTF darbību īstenošanā un sankciju apiešanā.

Tā kā VAS Latvijas Pasts pēc būtības sniedz maksājumu iestādei raksturīgus pakalpojumus, riski saistīti galvenokārt ar šiem sniegtajiem pakalpojumiem. Secīgi, VAS Latvijas Pasts riski vērtējami līdzīgi kā maksājumu iestāžu riski. VAS Latvijas Pasts piedāvā skaidras naudas pārvedumu iespējas, izmantojot "Western Union" un "EuroGiro" pārvedumu sistēmas (pārskata periodā lielākais pārvedumu apjoms sūtīts adresātiem Krievijā un Ukrainā).

Papildus norādāms, ka no 25.06.2019. Satiksmes ministrija vairs nebūs VAS Latvijas Pasts uzraudzības un kontroles institūcija. FKTK vērtē VAS Latvijas Pasts pieteikumu un dokumentus maksājumu iestādes licences saņemšanai (plānots, ka licence tiks izsniegta līdz 25.06.2019. un VAS Latvijas Pasts būs klasificējams kā maksājumu iestāde, līdz ar to tas turpmāk tiks vērtēts kopskatā ar citām maksājumu iestādēm.

TF risku raksturojums

Ar VAS Latvijas Pasts starpniecību var tikt veikti pārrobežu maksājumi, kuros figurē valstis, kas iesaistītas starptautiskos konfliktos un karadarbībā, tādejādi VAS Latvijas Pasts TF risku līmenis vērtējams kā vidējs.

3.5. PERSONAS, KAS SNIEDZ INKASĀCIJAS PAKALPOJUMUS

NILL risku raksturojums

Inkasācijas pakalpojumu sniedzēju sektora izmērs un daļa finanšu sektorā ir vērtējama kā zema, jo Latvijā darbojas tikai četri NILLTFN likuma subjekti, kam izsniegtas nepieciešamās licences. Inkasācijas pakalpojumu sniedzējiem ir noteiktas efektīvas un stingras darbības uzsākšanas kontroles, kas būtiski mazina iespēju, ka noziedzniekiem vai to sabiedrotajiem būtu iespēja izmantot šo pakalpojumu NILL darbību veikšanai.

Viens no būtiskākajiem risku veicinošajiem faktoriem ir liels skaidras naudas apjoms, ka tiek apgrozīts veicot inkasācijas darbības, tādējādi pastāv iespēja maskēt patiesos naudas plūsmas ceļus.

Inkasācijas pakalpojumu sniegšanas raksturs neizslēdz iespēju apzināti pieņemt un pārvietot NIL, slēpjot to izcelsmi vai piederību, kā arī izvairīties ziņot par šādas iespējamības pastāvēšanu vai pazīmēm, kas rada aizdomas.

TF risku raksturojums

Ņemot vērā pakalpojuma dabu, proti, to, ka inkasācijas pakalpojumu sniedzēji tikai transportē citu personu līdzekļus, pakalpojums nav piemērots TF. Tādējādi tas nerada augstu TF riski un inkasācijas pakalpojumu sniedzēju kopējais TF risku līmenis ir vērtējams kā zems.

3.6. KREDITĒŠANAS, TAI SKAITĀ FINANŠU LĪZINGS, JA PAKALPOJUMA SNIEGŠANAI NAV NEPIECIEŠAMA LICENCĒŠANA

NILL risku raksturojums

Kreditēšanas pakalpojumu sniedzējs, tai skaitā finanšu līzings, ja pakalpojuma sniegšanai nav nepieciešama licence, vidēji apkalpo līdz 5 uzņēmumiem un vairākums klientu ir reģistrēti Latvijā vai Eiropas ekonomiskajā zonā. Šajā sektorā skaidras naudas darījumu skaits ir salīdzinoši zems. Anonīma produkta izmantošana nav iespējama, tomēr pakalpojumus iespējams sniegt arī neklātienē, tai skaitā caur aģentiem. Kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju klientu loks ir juridiskās personas, bieži vien saistītie uzņēmumi, t.sk. ar saimniecisko darbību un PLG ārvalstīs un kontiem ārvalstīs. Sektorā būtiskākie NILL riski saistībā ar apzinātu NILLTFN likuma subjekta statusa neregistrēšanu, trešo pušu iesaiste fiktīvu aizdevuma saistību izpildē vai pārņemšanā, kā arī apzināta neziņošana par aizdomīgiem darījumiem.

TF risku raksturojums:

Vērtējot TF risku, nav iespējams izslēgt iespējamību, ka tiek veikta kredītu izdošana, lai finansētu terorismu, tomēr tā kā parādība jāvērtē kopsakarā ar darījuma pušu raksturojošajiem apstākļiem, proti, juridisko formu, jurisdikciju, darījumu apmēru un pamatojuma dokumentiem. Publiskajā telpā kreditētāju saikne ar augsta TF riska jurisdikcijām nav identificēta, kā arī VID savās pārbaudēs nav konstatējis gadījumus, kad kredīti tiktu izsniegti NVO vai juridiskām personām, kas inkorporētas augsta TF riska jurisdikcijās. Tādējādi kopējais sektora TF risku līmenis vērtējams kā zems.

3.7. VALŪTAS MAIŅAS KAPITĀLSABIEDRĪBAS

NILL risku raksturojums

Ārvalstu valūtu skaidrās naudas maiņas sektorā darbojas 36 kapitālsabiedrības un to veikto darījumu apjoms Latvijā pēdējos gados ir vienmērīgs, saglabājoties gadā aptuveni 300 milj. *euro* vērtībā. Valūtu maiņas kapitālsabiedrību īpatsvars Latvijas kopējā finanšu tirgus ietvaros nav būtisks.

Veicot klientu izpēti, klientam ir brīva iespēja atteikties no darījuma, doties veikt darījumu citās valūtas maiņas vietās, sadalot darījumu, lai izvairītos no klientu identifikācijas. Līdz ar to joprojām liela daļa darījumu ir anonīmi gadījuma rakstura darījumi ar fiziskajām personām, un vidējais darījuma apmērs ir 400 *euro*.

Kapitālsabiedrību mērķis gūt peļņu prevalē pār mērķi nodrošināt NILLTFN regulējošo normatīvo aktu prasības, konstatēti attiecīgo normatīvo aktu pārkāpumi un trūkumi IKS sistēmu kvalitātē un darbības efektivitātē, kā arī personāla zināšanu līmenī. Neskatoties uz minēto kapitālsabiedrības, ar lielāko darījumu apjomu ir izveidojušas atbilstošas sistēmas un nodrošina atbilstošu kvalitāti.

TF risku raksturojums

TF risks ārvalstu valūtas maiņas sektorā ir uzskatāms par zemu. Nav identificēti būtiski TF riski valūtas maiņas sektorā, jo *euro* ir plaši izplatīta valūta, līdz ar to nav nepieciešams to pārvērst citās valūtās.

3.8. NEBANKU KREDITĒTĀJI

NILL risku raksturojums

Ievērojot nebankas kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju saimnieciskās darbības būtību, proti, kreditēšanas pakalpojumu sniegšanu privātpersonām (pārsvarā Latvijas patērētājiem) un juridiskām personām, nozare ir pakļauta NILLTF riskiem. Turklāt nav pārliecības, ka visas PTAC licencētās kapitālsabiedrības, kurām saskaņā ar NILLTFN likumu ir jāiesniedz informācija UR, ir to izdarījušas un/vai iesniegušas patiesu informāciju par to PLG. Attiecībā uz sabiedrību dalībniekiem (akcionāriem) ne vienmēr ir pieejama pārbaudāma informācija par dalībniekiem līdz fiziskai personai, it īpaši, ja sabiedrības dalībnieks – juridiska persona reģistrēta citās valstīs, piemēram, Maltā, Kiprā. Atsevišķām sabiedrībām, vadoties pēc to iepriekš apkopotā un analizētā darījumu skaita

un apjoma patērētāju kreditēšanā, nav izprotami naudas līdzekļu avoti, kas novirzīti komercdarbības/saimnieciskās darbības kreditēšanā.

Ir konstatēti patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēji, kas juridiskām personām vai privātpersonām saimnieciskās darbības vajadzībām izsnieguši nenodrošinātos aizdevumus par lielām summām, vienlaikus konstatēti lieli individuālie darījumi komercdarbības/saimnieciskās darbības kreditēšanā. Kā arī komercdarbības finansēšanā kredīts tiek izsniegts, taču atmaksa pārskata periodā nav notikusi, vai arī naudas līdzekļi nenodrošinātam kredītam komercdarbības finansēšanai izsniegti un pārskata periodā (6 mēnešos) arī pilnā apmērā atmaksāti.

Kreditkaršu pakalpojumu sniegšanas gadījumā pastāv NILLTF risks, ja tiek veiktas lielas pārmaksas kredītkartes kontā (ieskaitījumi virs pieejamā kredītlimita), kuras vēlāk tiek izņemtas caur bankomātiem (visā pasaulē, tostarp augsta riska valstīs) un veicot pirkumus. Kā arī nevar izslēgt iespēju, ka kredītkarti izmanto trešās personas (nevis aizņēmējs). Turklāt ar kredītkarti iemaksātos naudas līdzekļus iespējams ļoti ātri pārvest pāri valsts robežām.

Risku veicina arī tas, ka nebanku kreditētājiem trūkst zināšanu NILLTF jautājumos, kā rezultātā rodas sarežģījumi identificēt neparastus un aizdomīgus darījumus un ziņot par tiem Kontroles dienestam (patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēji 2018. gadā Kontroles dienestam ir snieguši 3 ziņojumus par 12 darījumiem).

TF risku raksturojums

Ievērojot patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju saimnieciskās darbības būtību un personu loku, kas izvēlas attiecīgo pakalpojumu, un ņemot vērā zemās prasības, kas izvirzītas finanšu līdzekļu saņemšanai, kā arī to ātrumu, sektoram piemērotais TF riska līmenis vērtējams kā vidējs.

3.9. ALTERNATĪVO IEGULDĪJUMU FONDU PĀRVALDNIEMI (AIFP), KRĀJAIZDEVĒJU SABIEDRĪBAS (KKS), PRIVĀTIE PENSĪJU FONDI (PPF), DZĪVĪBAS APDROŠINĀŠANAS PAKALPOJUMU SNIEDZĒJI (DZA)

NILL risku raksturojums

Latvijā reģistrētie un licencētie AIFP pārsvarā apkalpo klientus, kuri pamata darbību veic Latvijas Republikā, un ieguldījumu fondi ir slēgti. Paaugstinātam NILLTF riskam var būt pakļauti tie AIFP, kas sniedz pakalpojumus ārvalstu klientiem, vai tie AIFP, kas investē augsta riska neregulētos aktīvos, taču to īpatsvars pārskata periodā bija neliels.

KKS pamatu veido biedru brīvprātīgi līdzekļu uzkrājumi – pajas un noguldījumi, ko krājaizdevu sabiedrība izmanto biedru kreditēšanai. KKS biedru lokā nav ārvalstu juridisko personu, un pārsvarā lielākā daļa KKS biedru ir iekšzemes fiziskās personas, kas tiek identificētas klātienē, pieņemto noguldījumu un izsniegto kredītu apjomi parasti ir nelieli, skaidras naudas darījumu apjomi ir minimāli.

Latvijā darbojas 6 licencēti PPF, no tiem 5 atklātie pensiju fondi un 1 slēgtais. Četri no minētajiem PPF ir kredītiestāžu meitas uzņēmumi. PPF klientu lokā nav ārvalstu juridisko personu. PPF sniegtie finanšu pakalpojumi ir vērsti uz iekšzemes klientu – fizisko personu apkalpošanu, vidējais iemaksu apjoms papildpensijas kapitāla veidošanai ir neliels un līdzekļu saņemšanas termiņš – garš. NILL riska līmenis var būt paaugstināts, pieņemot liela apjoma iemaksas, īpaši no ārvalstu klientiem, salīdzinoši nelielā termiņā no noteiktā vecuma sliekšņa, neveicot atbilstošus "zini savu klientu" pasākumus līdzekļu izcelsmes un klienta darbības izzināšanai.

Latvijā darbojas 2 apdrošināšanas sabiedrības, kas veic dzīvības apdrošināšanu, un abi uzņēmumi ir Latvijas kredītiestāžu meitas uzņēmumi, kā arī ir atvērtas 4 dalībvalstu dzīvības apdrošinātāju filiāles. Dzīvības apdrošināšanas pakalpojumu sniedzēju lielāko daļu klientu bāzes veido Latvijas rezidenti. Apjomīgi skaidras naudas darījumi vai starptautiskie pārvedumi sektoram nav raksturīgi. NILLTF riska līmenis var palielināties, apkalpojot ārvalstu klientus un pieņemot starptautiskus maksājumus par dzīvības apdrošināšanu parakstīto bruto prēmiju apmaksai. Tāpat pastāv risks, ka apdrošināšanas polises turētājs nav faktiskais patiesais labuma guvējs, līdz ar to, nepiemērojot atbilstošus "zini savu klientu" pasākumus, iestāde var tikt iesaistīta NILL vai korupcijas gadījumu slēpšanas shēmās.

TF risku raksturojums

Ņemot vērā AIFP, DZA, PPF pakalpojuma dabu, nav konstatēti gadījumi, kad Latvijas AIFP, DZA, PPF būtu iesaistīti TF, un to piedāvātie finanšu pakalpojumi – ilgtermiņa ieguldījumu tipa produkti – nav ērti izmantojams TF shēmās. Tāpat nav konstatēti gadījumi, kad Latvijas KKS būtu iesaistītas TF. Ievērojot TF globālo dabu un TF nepieciešamos nelielos līdzekļu apjomus, kā arī KKS tiesības papildus kreditēšanas pakalpojumiem sniegt arī maksājumu pakalpojumus, var pieaugt iespējamība, ka KKS dēļ to vajākam iekšējās kontroles sistēmām NILLTF jomā var censties izmantot TF nepieciešamo finanšu līdzekļu virzībai. AIFP, PPF, KKS sektoru piemērotais TF riska līmenis vērtējams kā vidēji zems, savukārt ņemot vērā ārvalstu praksē gūtos novērojumus par DZA izmantošanu pirms teroristisku darbības veikšanas, DZA TF risks vērtējams kā vidējs.

3.10. GALVOJUMU UN CITU TĀDU SAISTĪBU AKTU IZSNIEGŠANA, AR KURIEM UZLIKTS PIENĀKUMS

NILL risku raksturojums

Galvojums ir saistību uzņemšanās, un pirms to uzņemšanās tiek vērtētas arī galvinieka iespējas tās uzņemt, tātad bez kreditora piekrišanas tās nevar nodot trešajai personai. Galvošanas pakalpojums ir viens no finanšu

pakalpojumiem – pircējam sniegts akreditīva (kreditvēstules) pakalpojums un galvojuma apdrošināšana vai cits pakalpojums, ar ko uzņemtas pienākumu noteiktā apmērā atbildēt par personas parādu, personu no tā neatbrīvojot.

Ja galvotājs ir juridiska persona, kas pārņem saistības – kredīta atmaksu no citas fiziskas vai juridiskas personas, tad tas ietver NILL risku, ka tiek iepludināti NIL. Trešās puses iesaistīšanās saistību dzēšanā rada riskus, kas saistīti ar fiktīvu aizdevumu noformēšanu, kuros galvotājs tiek lietots, lai radītu leģitimitāti aizdevumu līgumam un novērstu uzmanību no faktiskās līdzekļu pārejas. Tādējādi papildus uzmanība jāpievērš aizdevuma formai, nodrošinājumam un pušu līdzekļu izcelsmei.

Lai arī 2017. gada novembrī galvotāji tika izdalīti kā NILLTFN likuma subjekti, tomēr pēc definīcijas līdz 31.12.2018. nav identificēts neviens attiecīgs komersants, kas rada aizdomas par apzinātu NILLTFN likuma subjekta statusa neregistrēšanu.

TF risku raksturojums

Galvojumu pakalpojums pēc savas dabas var tikt izmantots krāpšanā vai slēptā īpašumtiesību pārejā, tomēr tas prasa salīdzinoši ilgu iesaisti darījumā un darījuma pusēm ir grūti bez pēdām mainīt galvojuma priekšmeta piederību. Galvojums kā pakalpojums ir pievilcīgāks NILL ieviešanas fāzē un nebūtu uzskatāms par efektīvu TF līdzekli, jo Latvijas gadījumā nepastāv iekšējs terorisma apdraudējums, kā pamatā būtu interese ilgstošā līdzekļu akumulēšanā vai ieviešanā. Tādējādi kopējais sektora TF riska līmenis ir vērtējams kā zems.

4. Nefinanšu sektora NILL un TF riski

4.1. JURIDISKA VEIDOJUMA VAI JURIDISKĀS PERSONAS DIBINĀŠANAS UN DARBĪBAS NODROŠINĀŠANAS PAKALPOJUMU SNIEDZĒJI

NILL risku raksturojums

Palīdzība dibināt juridisku veidojumu var izpausties gan kā dokumentu sagatavošana, lai klients pats varētu reģistrēt juridisku personu, gan kā juridiskas personas reģistrēšana klienta vārdā. Juridisku veidojumu tirdzniecība ar komerciālu raksturu ir uzskatāma par palīdzību dibināt juridisku veidojumu, neatkarīgi no tā vai pircējs pats noformē visus reģistrācijas dokumentus, vai arī to viņa vietā veic juridiska veidojuma pārdevējs. Secīgi, ar NILLTF saistītie riski ir čaulas kompāniju un sarežģītu īpašumtiesību struktūras izveide, izmantojot dažādas jurisdikcijas, lai slēptu vai apgrūtinātu PLG noskaidrošanu. Papildus jānorāda, ka arī NVO var tikt izmantotas NILL vai finansētu terorismu. Ņemot vērā, ka Latvija neatzīst "trastus" kā juridiskus veidojumus, Latvijā nepastāv ar trastu dibināšanu saistīti riski.

Arī juridisku veidojumu darbības nodrošināšanas pakalpojumu sniegšana var izpausties vairākos veidos. Ar to saistītie riski ir juridiska veidojuma direktora, sekretāra vai biedra pienākumu pildīšana, kā arī citu līdzīgu pienākumu veikšana vai nodrošināšana, tajā skaitā, nomināldirektoru (fiktīvu direktoru) un fiktīvu īpašnieku izmantošanu, lai uz slepenu vienošanos pamata slēptu PLG. Arī juridisku veidojumu nodrošināšana ar juridisko adresi, adresi pasta sūtījumu saņemšanai, darījuma norises vietas adresi, kā arī citu līdzīgu pakalpojumu sniegšana vai tikt izmantota NILLTF mērķiem, nodrošinot fiktīvu adresi – adresi, kur uzņemams neatrodas. Uzticības personas pienākumu pildīšana saskaņā ar tiešu pilnvarojumu vai līdzīgu juridisku dokumentu vai nodrošināšana, kad šos pienākumus pilda cita persona, var radīt risku profesionāļu sniegto pakalpojumu izmantošanai, lai slēptu līdzekļu plūsmu un piešķirtu darījumiem, kā arī to pusēm leģitimitāti, tādējādi slēpjot līdzekļu sākotnējo noziedzīgo izcelsmi.

Papildus jānorāda, ka iestājoties iepriekš minētajiem nosacījumiem par attiecīgajiem NILLTFN likuma subjektiem var tikt uzskatīti arī citi NILLTFN likuma subjekti kā nodokļu konsultanti, grāmatvedības ārpakalpojumu sniedzēji, neatkarīgi juridisku pakalpojumu sniedzēji un nekustamā īpašuma aģenti.

TF risku raksturojums

Izvērtējot juridiska veidojuma dibināšanas un darbības nodrošināšanas pakalpojumu sniedzēju TF riskus, jānorāda, ka nav konstatēti TF gadījumi, kas liecinātu par to, ka pastāv faktisks subjektu apdraudējums, taču nevar izslēgt tā iestāšanās iespēju. Vērtējot ievainojamības faktorus, jāņem vērā TF specifika, proti, TF atšķirībā no noziedzīgu iegūtu līdzekļu legalizācijas bieži tiek veikta ar maza apmēra darījumu palīdzību. Ņemot vērā Eiropā konstatētos riskus, papildus uzmanība jāpiešķir NVO dibināšanai, kas vairākkārt ir tikušas izmantotas, lai vāktu un pārvietotu līdzekļus TF nolūkos, kā arī sadarbībai ar klientiem no jurisdikcijām, kur pastāv augsti terorisma draudi. Papildus jāpievērš uzmanība klientiem, kas saistīti ar stratēģiskas nozīmes preču apriti un tuvo austrumu kultūrvēsturisko priekšmetu tirdzniecību. Ņemot vērā iepriekš minēto, kopējais sektora TF riska līmenis ir vērtējams kā vidēji zems.

4.2. NODOKĻU KONSULTANTI

NILL risku raksturojums

Izvēloties nodokļu konsultantu, personai nav valstiski atzīta mehānisma, lai noskaidrotu, kura no šīm personām ir uzticama un zinoša, kā arī to, kādi ir šīs personas ētikas standarti un atbildības mehānisms. Ņemot vērā nodokļu konsultantu padziļinātās zināšanas normatīvajos aktos un ekonomikā, pastāv risks, ka konsultācijas tiek izmantotas NILL, kā arī lai izvairītos no nodokļu nomaksas - noziedznieki var izmantot sektora pārstāvju sniegtos pakalpojumus, lai slēptu NIL izcelsmi un/vai leģitīmētu aktīvus dažādos veidos, piemēram, izveidojot uzņēmumus un ārzonas uzņēmumu struktūras, sniedzot fiktīvus līgumus un citus darījumu dokumentus, sagatavotu gada pārskatus.

Nodokļu konsultantu NILL un TF riskus paaugstina kritiska nespēja ziņot vai apzināta nezinošana Kontroles dienestam par aizdomīgiem/neparastiem darījumiem. Tāpat vērā jāņem fakts, ka nodokļu konsultācijas var tikt un bieži tiek sniegtas vispārīgā veidā, nekonkretizējot lietas faktiskos apstākļus, iesaistītos uzņēmumus, pakalpojumu un/vai produktu apjomu. Vienlaikus pastāv iespējamība sektora pārstāvjus neapzināti izmantot NILL mērķiem.

Tāpat kritiski vērtējama uzraudzības iestādes nespēja pilnvērtīgi identificēt uzraugāmo NILLTFN likuma subjektu loku, nepastāvošu darbības uzsākšanas kontroļu dēļ.

TF risku raksturojums

Ņemot vērā nodokļu konsultantu pakalpojuma būtību, tie nerada augstu TF risku. Savukārt izvairīšanās no nodokļu vai nodevu nomaksas rada papildus uzmanību no nodokļu administrācijas puses, kas nav vēlama pie mazu, šķietami legālu maksājumu strukturēšanas slēptam mērķim - TF. Pastāv zema iespējamība, ka nodokļu konsultanti tiks izmantoti, lai strukturētu TF ar nodokļu nomaksas palīdzību. Tādējādi kopējais sektora TF riska līmenis vērtējams kā zems.

4.3. ĀRPAKALPOJUMA GRĀMATVEŽI

NILL risku raksturojums

Arī grāmatvedības pakalpojumu sniedzēji jeb ārpalpojuma grāmatveži, to specifisko zināšanu dēļ, ir spējīgi sniegt konsultācijas saistībā ar nodokļiem. Izvēloties ārpalpojuma grāmatvedi, personai nav valstiski atzīta mehānisma, lai noskaidrotu, kura no šīm personām ir uzticama un zinoša, kā arī to, kādi ir šīs personas ētikas standarti un atbildības mehānisms. Noziedznieki var izmantot sektora pārstāvjus, lai slēptu NIL izcelsmi un/vai leģitīmētu aktīvus dažādos veidos, piemēram, izveidojot uzņēmumus un ārzonas uzņēmumu struktūras, sniedzot fiktīvus līgumus un citus darījumu dokumentus, sagatavotu gada pārskatus.

Sektorālo novērtējuma pārskata periodā identificēta nespēja ziņot vai apzināta nezinošana Kontroles dienestam par aizdomīgiem un/vai neparastiem darījumiem. Veicot klātienē uzraudzības pasākumus novērots, ka grāmatvedības ārpalpojumu sniedzējam izveidojās cieša sadarbība ar klientu, kas ir balstīta uz personisko paziņanos. Līdz ar to ārpalpojuma grāmatvedim ir zināmas grūtības ziņot par sava klienta aizdomīgiem darījumiem pat, ja tie ir redzami.

Riskus rada iespējama fiktīvu darījuma dokumentu sagatavošana un iegrāmatošana. Ņemot vērā atsevišķu grāmatvedības ārpalpojumu sniedzēju iesaisti ar NILL saistītos noziedzīgos nodarījumus, pastāv risks, ka sektora pārstāvji ne tikai neapzināti tiek iesaistīti NILL, bet arī apzināti (vai neapzināti) veic darbības, kuras palīdz to klientiem legalizēt noziedzīgi iegūtus līdzekļus.

Tāpat kritiski vērtējama uzraudzības iestādes nespēja pilnvērtīgi identificēt uzraugāmo NILLTFN likuma subjektu loku, nepastāvošu darbības uzsākšanas kontroļu dēļ.

TF risku raksturojums

Ņemot vērā grāmatvedības ārpalpojumu sniedzēju sektora īpašības, secināms, ka šis sektors nav pakļauts īpaši augstam TF apdraudējumam. Tomēr grāmatvedības ārpalpojumu sniedzējiem būtiski ir pievērst uzmanību klientiem un darījumiem no augsta TF riska jurisdikcijām, TF riska indikatoriem un izplatītākajām uz tirdzniecību balstītas NILL tipoloģijām. Kopējais sektora TF risku līmenis ir vērtējams kā zems.

4.4. NEATKARĪGI JURIDISKO PAKALPOJUMU SNIEDZĒJI

NILL risku raksturojums

Neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji klientiem var piedāvāt un piedāvā plašu pakalpojumu klāstu. Juridiskie pakalpojumi var tikt izmantoti gan atsevišķi, slēdzot līgumu par juridisko apkalpošanu, gan arī kopā ar grāmatvedības un nodokļu konsultāciju pakalpojumiem, kas apskatīti iepriekš.

Sektora būtiskākos riskus rada apzināta darījumu un juridisko personu strukturēšana, lai slēptu līdzekļu plūsmu un PLG, fiktīvu darījumu dokumentu sagatavošana (t.sk. lai izvairītos no nodokļu nomaksas; radītu leģitimitātes aizsegu kriminālām darbībām). Tāpat iespējama konsultāciju sniegšana par NILL. Ņemot vērā šīs nozares profesionāļu padziļinātās zināšanas normatīvajos aktos un ekonomikā, pastāv risks, ka konsultācijas tiek apzināti sniegtas vai neapzināti izmantotas NILL mērķiem.

Vienlaikus identificēta apzināta neziņošana vai kritiska nespēja ziņot par aizdomīgiem/neparastiem darījumiem. Ņemot vērā, ka no juridisko pakalpojumu sniedzējiem tiek saņemts niecīgs skaits aizdomīgu darījumu ziņojumu nodokļu jomā un Kontroles dienestā netiek saņemti ziņojumi par aizdomīgiem un neparastiem darījumiem, pastāv augsts risks, ka atsevišķi nozares pārstāvji apzināti izvēlas neziņot un var būt iesaistīti NILL plānošanā vai atbalstīšanā.

Kritiski vērtējama uzraudzības iestādes nespēja pilnvērtīgi identificēt uzraugāmo NILLTFN likuma subjektu loku, nepastāvošu darbības uzsākšanas kontroļu dēļ.

TF risku raksturojums

Neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji var tikt izmantoti juridisku personu dibināšanai, lai slēptu līdzekļu īpašumtiesību maiņu un nodotu tos TF. Ņemot vērā, TF bieži tiek izmantotas NVO, to dibināšanai var tikt izmantota juridisko pakalpojumu sniedzēji. Attiecībā uz darījumu strukturēšanu un čaulas kompāniju veidošanu jāvērtē jurisdikcijas un klienta TF riska indikatori. Ņemot vērā sektora pakalpojumu specifiku, kopējais TF riska līmenis vērtējams kā vidēji zems.

4.5. ZVĒRINĀTI ADVOKĀTI

NILL risku raksturojums

Daļa no advokātu sniegtajiem pakalpojumiem var būt pievilcīgi noziedzniekiem, kas vēlas slēpt NIL izcelsmi. Pastāv risks, ka zvērīnāti advokāti var tikt neapzināti iesaistīti un/vai izmatoti NILL, piemēram, darījumiem nepieciešamo dokumentu sagatavošanā, juridisku struktūru izveidē, kas ļauj slēpt NIL izcelsmi un/vai PLG. Tāpat nav izslēdzama iespējamība, ka šādos pakalpojumus apzināti sniedz negodprātīgi profesijas pārstāvji. Tāpat noziedznieki var izmantot zvērīnātu advokātu statusa priekšrocības, pilnvarojot profesijas pārstāvi rīkoties klienta interesēs, piemēram, iegādāties nekustamo īpašumu. Vienlaikus zvērīnāti advokāti var neapzināti tikt izmantoti viltus tiesvedību ietvaros (t.sk. ar mērķi izvairīties no zvērīnātu advokātu ziņošanas pienākuma). Praksē ir identificēti gadījumi, kad zvērīnātu advokātu biroja darbinieki klientiem sniedz nominālo īpašnieku/pārvaldes institūciju locekļu pakalpojumus.

Attiecīgi, kritiski vērtējama iespējamība likumpārkāpējiem NILL mērķu sasniegšanā, mēģinot no advokātiem saņemt augsti kvalificētu juridisko palīdzību, piemēram, darījumiem nepieciešamo dokumentu sagatavošanā, pastāv risks, ka advokāti var nenodrošināt savas darbības atbilstību NILLTFN likuma prasībām, kā rezultātā neveikt atbilstošu klientu pārbaudi un neidentificēt aizdomīgus darījumus.

Vienlaikus sektorālo riska novērtējuma pārskata periodā konstatēta zvērīnātu advokātu nespēja ziņot vai apzināta neziņošana Kontroles dienestam par aizdomīgiem/neparastiem darījumiem. Tāpat identificētas problēmas ar uzraudzības kontroles īstenošanas funkciju izpildi, tajā skaitā, faktu, ka zvērīnātu advokātu birojos tiek nodarbināti juristi, kas ir VID uzraudzībā esoši NILLTFN likuma subjekti.

TF risku raksturojums

Zvērīnāti advokāti var tikt izmantoti juridisku personu dibināšanai, lai slēptu līdzekļu īpašumtiesību maiņu un nodotu tos TF, līdzīgi kā tas ir neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju gadījumā. Ņemot vērā, ka TF mērķiem tiek izmantotas NVO, to dibināšanai var tikt izmantota zvērīnātu advokātu palīdzība. Attiecībā uz darījumu strukturēšanu un čaulas kompāniju veidošanu jāvērtē jurisdikcijas un klienta TF riska indikatori. Ņemot vērā sektora pakalpojumu specifiku, kopējais TF riska līmenis vērtējams kā vidēji zems.

4.6. ZVĒRINĀTI NOTĀRI

NILL risku raksturojums

Zvērīnātus notārus un viņu sniegtos pakalpojumus var izmantot, lai apliecinātu ekonomiski neracionālus un nepamatotus darījumus, tajā skaitā, līgumus darījumos, kas tiek slēgti par cenu, kas acīmredzami neatbilst tirgus vērtībai (piemēram, gadījumos kad par nekustamo īpašumu notiek norēķināšanas ar skaidras naudas līdzekļiem, vai nezināmas izcelsmes līdzekļiem), kā arī fiktīvu darījumu apliecināšanai, tādējādi radot pamatota darījuma iespaidu. Tāpat pastāv risks, ka zvērīnāti notāri var tikt izmantoti nekustamā īpašuma izkrāpšanas shēmās vai fiktīvu līgumu apliecināšanai.

Vienlaikus, ņemot vērā anonīmo darījuma dokumentu sagatavotāju ierobežotās uzraudzības iespējas, secināms, ka, nesaistot darījuma spēkā esību ar obligātu darījuma formu, pilnīga un kvalitatīva NILLTFN likuma prasību uzraudzība ir neiespējama.

Tāpat konstatēta iespējamība sektora pārstāvjus neapzināti izmantot NILL mērķiem, to ievainojamības dēļ.

TF risku raksturojums

TF risks notariātā ir vērtējams kā zems. TF riskus galvenokārt raksturo kritisks informācijas un izpratnes trūkums par TF; klientu riski, kas ietver klientus no augsta riska trešajām valstīm, konfliktu zonām, čaulas kompānijas un bezpeļņas organizācijas; aizdomīgi darījumi ar virtuālo valūtu un divējādas nozīmes precēm (piemēram, kuģi, to aprīkojums). Attiecīgi kopējais sektora TF risks ir vērtējams kā zems.

4.7. ZVĒRINĀTI REVIDENTI

NILL risku raksturojums

Zvērināti revidenti, sniedzot konsultācijas finanšu grāmatvedības, nodokļu un komercdarbības jautājumos, vai sniedzot praktiskus ieteikumus uzskaites pilnveidošanai un darījumu konsultācijas, var tikt izmantoti darījumu strukturēšanai, lai izvairītos no nodokļu nomaksas vai veiktu NILL. Papildus minētajam zvērinātus revidentus var izmantot apliecinājumu sagatavošanai par faktiski notikušiem darījumiem, piemēram, preču piegādi, pakalpojumu saņemšanu, vai fiktīvu finanšu rezultātu revidēšanai un apstiprināšanai. Šādi apliecinājumi tiek izmantoti, piemēram, lai pierādītu VID darījuma faktu. Pastāv risks, ka noziedznieki varētu mēģināt izmantot zvērinātus revidentus arī apliecinājumu sagatavošanai par fiktīviem darījumiem.

Kritiski vērtējams zvērinātu revidentu zināšanu trūkums – nespēja identificēt un sniegt ziņojumus par neparastiem/aizdomīgiem darījumiem. Tāpat riskus rada nepilnīga revīzijas pakalpojumu ietvaros veikto darbību uzskaites sistēma un normatīvo aktu neatbilstoša piemērošana, sniedzot revīzijas pakalpojumus. Vienlaikus kritiski vērtējama iespējamība sektora pārstāvjus neapzināti izmantot NILL mērķiem.

TF risku raksturojums

Revīzijas pakalpojums ir vērsts uz vēsturisko gada pārskatu un finanšu pārskatu revīziju, nevis uz aktuālā darījuma pārbaudi, tādēļ revīzijas pakalpojumi netiek izmantoti terorisma finansēšanas shēmās. Tāpat zvērinātu revidentu spējas sniegt konsultācijas nodokļu jomā nav vērtējams kā TF mērķiem izmantojams pakalpojums. Attiecīgi kopējais sektora TF risks ir vērtējams kā zems.

4.8. PERSONAS, KAS DARBOJAS KĀ AĢENTI VAI STARPNIEMI DARĪJUMUS AR NEKUSTAMO ĪPAŠUMU

NILL risku raksturojums

Personas, kas darbojas kā aģenti vai starpnieki darījumos ar nekustamo īpašumu ir NILLTFN likuma subjekti uzsākot saimniecisko darbību, bet citas juridiskās un fiziskās personas, kas tiek iesaistītas darījumā ar nekustamā īpašuma pirkšanu pārdošanu, kļūst par NILLTFN likuma subjektu, ja darījums tiek veikts skaidrā naudā 10 000 EUR apmērā, vai vairāk. Latvijā reģistrēti aptuveni 1600 aģenti vai starpnieki darījumos ar nekustamo īpašumu.

Galvenie sektora riski ir saistīti ar apzinātu saimnieciskās darbības un NILLTFN likuma subjekta statusa neregistrēšanu, kā arī darījumu nedeklarēšanu, patieso īpašnieku (darījuma patieso labuma guvēju) nenoskaidrošanu, juridisku personu iesaistīšanu, lai slēptu patiesos labuma guvējus un atvieglotu īpašumtiesību pāreju. Aizdomīgu darījumu ziņojumu neesamība liecina par nozarē strādājošo apzinātu vēlmi ignorēt aizdomīga darījuma pazīmes, kā arī norāda uz nepieciešamību tiesībsargājošiem un uzraudzības iestādēm pievērst papildus uzmanību aizdomīgiem darījumiem ar nekustamo īpašumu.

TF risku raksturojums

Nekustamais īpašums parasti tiek izmantots NIL ieviešanas vai integrēšanas fāzē. Ņemot vērā Latvijā noteiktos ierobežojumus skaidras naudas aprītei, nekustamā īpašuma izmantošana ieviešanas fāzē ir pārlieku sarežģīta, lai tiktu uzskatīta par TF veicinošu vai pieļaujošu. Savukārt integrēšanas fāzē parasti tiek iesaistītas juridiskās personas ar aizdevumu ceļā iegūtiem apšaubāmas izcelsmes līdzekļiem. Papildus jānorāda, ka nekustamais īpašums nav uzskatāms par izplatītu TF līdzekli. Tas drīzāk var tikt izmantots kā radikalizētu grupu atbalstošs mehānisms. Ņemot vērā, ka Latvijā ir zems iekšējais terorisma apdraudējuma līmenis, kopējais TF riska līmenis vērtējams kā zems.

4.9. DĀRGMETĀLU, DĀRGAKMEŅU, TO IZSTRĀDĀJUMU TIRDZNIECĪBA

NILL risku raksturojums

Likumdošanā ir noteiktas prasības dārgmetālu, dārgakmeņu, to izstrādājumu tirdzniecības darbību uzsākšanai. Saskaņā ar Latvijas Republikā spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, reģistrē tikai rezidentu saimnieciskās darbības veikšanas vietas darbam ar dārgmetāliem, dārgakmeņiem un to izstrādājumiem.

Galvenie riski ir saistīti ar dārgmetālu un dārgakmeņu dabu, proti, iespēju mainīt to īpašnieku bez jebkādas saiknes ar to sākotnējo izcelsmi. Tādējādi par riskantiem ir jāuzskata darījumi ar klientiem un precēm, kuras neatbilst to profilam, vietējai specifikai vai ierastai komercpraksi.

Zemais ziņojumu skaits, ko saņēmis Kontroles dienests no šī sektora subjektiem (2017. gadā Kontroles dienests nav saņēmis nevienu ziņojumu par neparastu vai aizdomīgu darījumu, bet 2018. gadā saņemti 2 ziņojumi), liecina par zemu izpratnes līmeni par NILLTF riskiem un līdz ar to apzinātu (vai nepazinātu) neziņošanu par aizdomīgiem/neparastiem darījumiem.

TF risku raksturojums

Ņemot vērā kopējo Latvijas TF risku līmeni, dārgmetālu un dārgakmeņu tirdzniecībā papildus risku var radīt šo preču uzpirkšana, ja iegūtie līdzekļi tālāk tiek izmantoti TF. Papildus jāuzsver, ka TF citās jurisdikcijās ar dārgmetālu palīdzību nav efektīvāks veids, jo skaidra nauda ir plašāk pielietojama un bezskaidra nauda ir daudz efektīvāk pārvietojama. Tādējādi sektora lielākais TF risks ir saistāms ar līdzekļu izcelsmes un piederības slēpšanu. Ņemot vērā, ka pie dārgmetālu uzpirkšanas tālāko līdzekļu izmantošanu nav iespējams paredzēt, kā riska pazīme var kalpot kultūrvēsturiskas dārgmetālu izstrādājumu pazīmes un klienta raksturojošās pazīmes. Kopējais sektora TF risks vērtējams kā vidēji zems.

4.10. IZLOŽU UN AZARTSPĒĻU ORGANIZATORI

NILL risku raksturojums

Izložu un azartspēļu organizatoru piedāvātie pakalpojumi mūsdienās sāk līdzināties finanšu institūciju sniegtajiem pakalpojumiem, attiecīgi šie NILLTFN likuma subjekti kļūst pievilcīgāki noziedzniekiem ar NILLTF mērķiem. Daļa izložu un azartspēļu organizatori sniedz pakalpojumus 24 stundas diennaktī un ar intensīvu darījumu skaitu, ātrumu un apjomu, no kuriem lielākā daļa ir skaidra naudas darījumi - tie ir aizvien pievilcīgāks mērķis personām ar NILLTF mērķiem. Izložu un azartspēļu organizatori var tikt izmantoti, lai nepamanīti samainītu skaidras naudas līdzekļus (piem. maza nomināla pret liela nomināla naudas zīmēm). Attiecīgo NILLTFN likuma subjektu piedāvātie pakalpojumi var tikt izmantoti kā aizsargs NILLTF darbībām, personas var izmantot produktus un pakalpojumus NIL uzglabāšanai un kustībai, kā arī dažviet pastāv iespējamība pakalpojumus saņemt neklātienē. Tāpat pastāv iespējamība, ka nepilnīgi tiek identificētas politiski nozīmīgas personas, tādējādi radot risku, ka, izmantojot izložu un azartspēļu organizatoru sniegtos pakalpojumus, var tikt legalizēti korupcijas ceļā iegūti līdzekļi.

TF risku raksturojums

Nozarē ir liels skaidras naudas apjoms un to var izmantot, lai slēptu naudas izcelsmi un apgrūtinātu TF atklāšanu. Būtiski norādīt, ka izložu un azartspēļu pakalpojumi var tikt sniegta internetā, proti, neklātienē. Attiecīgā sektora TF risks kopumā ir vērtējams kā vidēji zems.

4.11. ĀRPUSTIESAS PARĀDA ATGŪŠANAS PAKALPOJUMU SNIEDZĒJI

NILL risku raksturojums

Ņemot vērā parādu atgūšanas pakalpojumu sniedzēju saimnieciskās darbības būtību, proti, parādu atgūšanas pakalpojuma sniedzējs ir tiesīgs atgūt parādus no fiziskām personām (patērētājiem), ja atbilstoši normatīvo aktu prasībām ir saņēmis speciālo atļauju (licenci) parādu atgūšanas pakalpojuma sniegšana, t.sk., arī saņemot maksājumus, kas tālāk tiek novirzīti kreditoram, nozare ir pakļauta riskiem, kas saistīti ar NILL.

PTAC izsniedz, pārreģistrē, aptur un anulē speciālo atļauju (licenci) parāda atgūšanas pakalpojumu sniegšanai, tomēr riskus rada tas, ka normatīvajos aktos nav noteikta nelicencēto parādu atgūšanas pakalpojumu sniedzēju, kuri atgūst parādus tikai no juridiskām personām, uzraudzības un kontroles institūcija NILLTFN jomā.

Pastāvošais regulējums ir salīdzinoši jauns, tāpēc šīs jomas pārstāvjiem būtiski trūkst zināšanu NILLTF jautājumos, kā rezultātā rodas sarežģījumi identificēt neparastus un aizdomīgus darījumus un ziņot par tiem Kontroles dienestam (neviens no licencētajiem parādu atgūšanas pakalpojumu sniedzējiem pēdējo 3 gadu periodā nav sniedzis ziņojumu Kontroles dienestam par neparastu vai aizdomīgu darījumu).

TF risku raksturojums

Parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējs savas saimnieciskās darbības ietvaros atgūst parādus kreditora vārdā, t.sk., var saņemt arī maksājumus no parādniekiem, ko tālāk novirza kreditoram. Līdz ar to, tā kā finanšu līdzekļi tiek novirzīti kreditoram, par tā sniegtajiem, bet neapmaksātajiem pakalpojumiem parādniekam, tad nozarei piemērotais TF riska līmenis vērtējams kā zems.

4.12. TRANSPORTLĪDZEKĻU TIRDZNICĪBA

NILL risku raksturojums

Kopumā transportlīdzekļu tirdzniecības pakalpojumu identificētais sektora izmērs ir neliels un daļa ekonomikā vērtējama kā zema, bet būtiski ir atzīmēt, ka bieži automobiļu pārdošanas/pirkšanas darījumi tiek veikti arī starp privātpersonām, līdz ar to jāņem vērā, ka pastāv arī neregistrētā auto tirdzniecības uzņēmējdarbība, kas ir grūti identificējama līdz ar to pastāv iespēja to izmantot NILLTF darbību veikšanai, ko veicina skaidras naudas maksājumu strukturēšanas, nedeklarēšanas un trešo pušu iesaistīšanas iespējas. Ņemot vērā skaidras naudas lietošanas ierobežojumus, noziedzīgi iegūtas skaidras naudas legalizēšanas risks, izmantojot dārgu automašīnu iegādi, ir mazinājies, taču joprojām ir vērā ņemams.

Identificētais transportlīdzekļu tirdzniecības pakalpojumu sniedzēju klientu loks sastāv pārsvarā no Latvijas rezidentiem, neliela daļa ir Lietuvas un Igaunijas komersanti un privātpersonas, un vēl mazāk esošu klientu ārpus Eiropas ekonomiskās zonas. Papildus uzmanību jāpiešķir klienta profilam un līdzekļu izcelsmei darījumos, kad dārgs auto tiek nodots uz realizāciju vai samainīts pret citu lētāku auto.

Augstākus riskus rada automašīnu pārdošana juridiskām personām ar čaulas kompāniju pazīmēm un darījumu strukturēšana, lai samazinātu maksājamo nodokļu apmēru. Galvenie riski ir saistīti ar apzinātu juridisku personu izmantošanu, lai slēptu darījumā iesaistīto līdzekļu izcelsmi un darījuma patieso labuma guvēju.

TF risku raksturojums

Ņemot vērā sektora specifiku un piedāvāto pakalpojumu būtību, pastāv maza iespējamība, ka TF vai TF paredzēto līdzekļu slēpšanai varētu tikt izmantoti transporta līdzekļu tirgotāji. Tādējādi kopējais sektora TF risks ir vērtējams kā vidēji zems.

4.13. CITA VEIDA PREČU TIRDZNICĪBU, KĀ ARĪ AR STARNIECĪBU MINĒTAJOS DARĪJUMOS

NILL risku raksturojums

Lielākoties šis darbības veids netiek reģistrēts kā vienīgais NILLTFN likumā uzskaitītais subjektu darbības veids, biežāk tas tiek reģistrēts pastarpināti citiem šādiem darbības veidiem, piemēram, dārgmetālu tirdzniecība, kā arī pastāv risks, kas saimnieciskās darbības veids apzināti netiek reģistrēts, lai izvairītos no NILLTFN likuma subjekta statusa iegūšanas.

Nozares riskus paaugstina situācija, kad NILLTFN likuma subjekta klients skaidrā naudā iegādājas precī vai pakalpojumu par 10 000 *euro* vai vairāk, bet samaksa par precī vai pakalpojumu tiek veikta ar vairākiem maksājumiem mazākās summās, kas nepārsniedz 10 000 *euro* sliekšni, tādā veidā izvairoties no klienta identifikācijas prasību piemērošanas. Šādas situācijas ir viegli konstatēt, taču grūtības rada darījumu un klientu savstarpējās saiknes pierādīšana. Tādejādi par vienu no galvenajiem riskiem uzskatāma iespējama darījumu struktūrēšana, lai izvairītos no nepieciešamības iesniegt skaidras naudas deklarāciju. Savukārt gadījumos, kad preces vai pakalpojuma vērtība būtiski pārsniedz 10 000 *euro*, galveno risku rada darījuma summas samazināšana, piedāvājot summas starpību apmaksāt skaidrā naudā, bet atlikušo starpību, izmantojot bezskaidru naudu. Šādus darījumus kā NILL tipoloģiju atzīst visā pasaulē, tādēļ ir ļoti kritiski jāvērtē katrs gadījums, kad klients vēlas sadalīt maksājumu, samazināt bezskaidrā naudā maksājamo apmēru vai piedāvā citus darījuma struktūrēšanas veidus, kuros darījuma apmaksā tiek iesaistītas trešās puses un skaidra nauda apmērā līdz 7200 *euro*.

TF risku raksturojums

Lielāko sektora TF apdraudējumu rada skaidras naudas pārrobežu plūsma, kas tiek izmantota darījumu veikšanai. Ņemot vērā konfliktzonu, piemēram, Sīrija, Irāka, Afganistāna, arī Krimas apgabals, u.c., papildus uzmanība jāpievērš darījumiem, kuros figurē valstis, kas robežojas ar attiecīgajām valstīm (tai skaitā ārvalstu studentu, kuri nāk no augsta riska valstīm, darījumiem). Attiecīgi TF risks vērtējams kā vidēji zems.

4.14. IESTĀDES, KAS SNIEDZ KONSULTĀCIJAS KLIENTIEM FINANSIĀLA RAKSTURA JAUTĀJUMOS

NILL risku raksturojums

Ņemot vērā finanšu pakalpojumu sniedzēju nozares profesionāļu zināšanas normatīvajos aktos un ekonomikā, pastāv risks, ka tie tiks izmantoti NILL, tai skaitā neapzināti. Minētā sektora pakalpojumu sniedzējus ir grūti atpazīt (noteikt) un arī pastāv iespēja ka attiecīgās konsultācijas tiek izmantotas, lai izvairītos no nodokļu nomaksas. Bieži vien konsultācijas tiek sniegtas vispārīgā veidā, nekonkretizējot faktiskos lietas apstākļus, iesaistītos uzņēmumus, pakalpojumu/produktu apjomu. Piemēram, tiek slēgtas slepenas vienošanās ar citiem sektora subjektiem, tiek izveidotas struktūras un starpnieki, kas ļauj veikt NILL, fiktīvu līgumu un darījumu dokumentu sniegšana, praktiski nepastāv darbības uzsākšanas kontrole.

Sarežģīti darījumi bieži tiek izmantoti, lai maskētu līdzekļu izcelsmi vai piederības maiņu. Šādu grūti izsekojamu pakalpojumu vai produktu piedāvāšana rada papildu risku, ja vien šādām darbībām nav acīmredzama ekonomiska labuma. Tāpat augsts sākotnējais risks piemīt jauniem, inovatīviem finanšu pakalpojumiem, jo tie ne vienmēr nodrošina nepieciešamās noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas prasības.

Augstāks risks piemīt personām, kuras sadarbojas ar nerezidentiem, zemo nodokļu valstīs reģistrētiem uzņēmumiem, klientiem ar lielu skaidras naudas darījumu īpatsvaru vai bankas kontiem, reģistrētiem dažādās jurisdikcijās, uzņēmumiem ar sarežģītu īpašnieku struktūru vai biedrībām.

Būtisku risku finanšiāla rakstura konsultāciju pakalpojumu sniedzēju darbībā rada iespēja sniegt pakalpojumus anonīmiem klientiem un neklātienē.

Attiecīgajā sektorā VID uzraudzībā reģistrēto subjektu vidū ir tikai 34 juridiskās personas un 6 fiziskās personas saimnieciskās darbības veicējas, secīgi subjektu skaits ir salīdzinoši neliels. Šajā sakarā kritiski vērtējama uzraudzības iestādes nespēja pilnvērtīgi identificēt uzraugāmo NILLTFN likuma subjektu loku, nepastāvošu darbības uzsākšanas kontroļu dēļ.

TF risku raksturojums

Būtiski norādīt, ka šajā sektorā pastāv risks, ka finanšiāla rakstura konsultācijas var tikt izmantotas, lai palīdzētu potenciāliem TF strukturēt darījumus un maskēt PLG un/vai līdzekļu saņēmējus, tomēr, ņemot vērā kopējo Latvijas TF riska līmeni un salīdzinoši mazo iekšējās radikalizācijas risku, kopējais sektora TF risks ir vērtējams kā zems.

4.15. PERSONAS, KAS DARBOJAS MĀKSLAS UN ANTIKVĀRO PRIEKŠMETU APRITĒ

NILL risku raksturojums

Darījumus ar valsts aizsargājamiem kultūras pieminekļiem, kas atzīti par kultūras vērtībām sabiedrībai kopumā un iekļauti valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā, uzrauga un kontrolē Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde.

Lai arī šādi darījumi tiek uzraudzīti un pārvaldīti likumā noteiktajā kārtībā, tomēr pastāv risks, ka darījumu veikšanā ar Valsts kultūras pieminekļu sarakstā iekļautajiem kultūras pieminekļiem, tiek veiktas NILLTF darbības. Īpaši augsts NILLTF risks pastāv darījumos, kas tiek veikti skaidrā naudā, tādejādi legalizējot NIL, kā arī, ja darījuma vērtība neatbilst vidējai tirgus cenai (pastāv risks, ka īpašumam pakāpeniski tiek palielināta vērtība un gan sākotnējais, gan gala īpašnieks ir savstarpēji saistīti), vai klients vai tā PLG ir saistīts ar paaugstināta riska jurisdikciju vai ir NVO. Pastāv iespēja, ka darījumi ar nekustamiem kultūras pieminekļiem notiek ar mērķi gūt finansējumu teroristiskām aktivitātēm vai proliferācijai.

TF risku raksturojums

Mākslas un antikvāro priekšmetu aprite saistīta ar valstīm ar augstāko draudu līmeni, pasaulē aktuālām konfliktzonām, piemēram, Sīrija, Irāka, Afganistāna, arī Krimas apgabals, u.c.. Senlietu tirdzniecība noris interneta tirdzniecības vietnēs (t.sk., nelegālās). Tāpat būtiski norādīt, ka mākslas dīleriem, kas iesaistīti darījumā kā starpnieki, nav savas iekšējās kontroles sistēmas, lai pārbaudītu priekšmetu izcelsmi. Sektora TF risks ir vērtējams kā vidēji zems.

5. Proliferācijas un PF riski

Latvijas pirmais "Nacionālais terorisma un proliferācijas finansēšanas risku ziņojums par 2017.-2018.gadu" tika pabeigts 2019.gadā, kas sniedz informatīvu apkopojumu un analīzi par nacionālajiem terorisma un proliferācijas finansēšanas draudiem, ievainojamību un no tiem izrietošajiem riskiem.

Ziņojumā Latvijas nacionālie PF un mērķētu finanšu sankciju apiešanas draudi un ievainojamība, un attiecīgi PF risks kopumā ir vērtējams kā vidēji augsts.

Nozīmīgākos nacionālos draudus rada:

1. Latvijas ģeogrāfiskā atrašanās vieta, jo atrodas tranzīta ceļā no austrumiem uz rietumiem un ir ES ārējā robeža. Pastāv iespējamība, ka tranzītā caur Latviju varētu tikt transportētas stratēģiskas nozīmes preces uz terorisma riska valstīm vai uz valstīm, pret ko noteiktas sankcijas.
2. Proliferācijas finansēšanu varētu īstenot personas vai organizācijas, kas nav sankciju sarakstos, veicot darījumus citas personas labā, kas savukārt ir iekļauta sankciju sarakstā.

Nozīmīgāko nacionālo ievainojamību rada:

1. Nepietiekamas finanšu un vājas privātā sektora zināšanas proliferācijas finansēšanas un mērķētu finanšu sankciju īstenošanā.
2. Nepietiekama klientu izpēte un darījumu uzraudzība rada iespēju, ka proliferācijas finansēšana var tikt slēpta zem sarežģītiem darījumiem un sarežģītām īpašnieku struktūrām.
3. Latvijas kapitālsabiedrību kontu atvēršana ārvalstīs, neregistrējot to Valsts ieņēmumu dienestā, rada precedentus, kuros Latvijas kapitālsabiedrības varētu tikt izmantotas fiktīvu darījumu veikšanai, tajā skaitā, izmantotas proliferācijas finansēšanas aktivitātēs un sankciju apiešanā.

Identificētie nacionālie PF un mērķētu finanšu sankciju apiešanas riski attiecīgi ir šādi:

1. Risks, ka Latviju var izmantot kā tranzītvalsti SNP nogādāšanai valstīs, pret ko noteiktas sankcijas, terorisma riska valstīs vai teroristiskiem grupējumiem.
2. Latvijas finanšu sistēmas izmantošana aizdomīgu pārskaitījumu veikšanai kā posms sarežģītu darījumu ķēdēm starptautisko sankciju apiešanai.

6. Saīsinājumu saraksts

AIFP	alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieki
DZA	dzīvības apdrošināšanas pakalpojumu sniedzēji
ENI	elektroniskās naudas iestāde(s)
ES	Eiropas Savienība
FKTK	Finanšu un kapitāla tirgus komisija
IBS	ieguldījumu brokeru sabiedrības
IKS	iekšējā kontroles sistēma
IPS	ieguldījumu pakalpojumu sniedzēji
KKS	kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības
Kontroles dienests	Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienests
MI	maksājumu iestāde(s)
NIL	noziedzīgi iegūti līdzekļi
NILL	noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija
NILLN	noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršana
NILLTFN	noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršana
NVO	Nevalstiskās organizācija(s)
NVS	Neatkarīgo Valstu Sadraudzība
PF	proliferācijas finansēšana
PLG	patiesais labuma quvējs
PPF	privātie pensiju fondi
PTAC	Patērētāju tiesību aizsardzības centrs
SNP	stratēģiskas nozīmes preces
TF	terorisma finansēšana
UR	Uzņēmumu reģistrs
VAS	valsts akciju sabiedrība
VID	Valsts ieņēmumu dienests